

соціально-економічного розвитку міста, містити досяжні цілі, а також мати відповідне фінансове, матеріально-технічне, організаційне та інше забезпечення.

Список використаних джерел:

1. Основи розробки місцевих цільових програм. Посібник для держслужбовців. Сімферополь: Євпаторійський центр регіонального розвитку, Український інститут публічної політики, Кримський центр ППК. 2011. 91 с.

2. Джерела та механізми фінансування місцевого економічного розвитку. навчальний посібник. Київ : Центр громадської експертизи, Проект «Місцевий економічний розвиток міст України», 2013. 176 с.

3. Положення про порядок формування та затвердження регіональних цільових програм. Затверджене розпорядженням Дніпропетровської ОДА від 03.09.2002р. №303-р. URL: <http://www.uazakon.com/document/spart07/inx07760.htm>.

Семирко Володимир Богданович
Заступник начальника відділу освіти Байковецької сільської ради
Квасниця Оксана Василівна
К.е.н, доцент кафедри фінансів ім.С.І. Юрія
Тернопільського національного економічного університету

ФІНАНСОВЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД У СВІТОВІЙ ПРАКТИЦІ

Успішне формування та розвиток місцевого самоврядування передбачає вивчення та критичне розуміння досвіду країн світового співтовариства.

У більшості економічно розвинених країн існувала тристороння система територіального соціально-економічного розвитку. Разом з центральними органами влади в управлінській діяльності беруть участь великі регіональні та місцеві територіальні структури [1].

Основним правовим актом, що встановлює порядок формування бюджетів муніципальних утворень для країн-членів Ради Європи, є Європейська хартія місцевого самоврядування, якою передбачено, що органи місцевого самоврядування повинні мати право регулювати діяльність та керувати значною частиною справ в інтересах місцевого населення [2].

Загальним правилом для більшості країн є принцип розподілу територіальних громад з виборними керівними органами та їхніми власними бюджетами. У Великобританії, місцеві бюджети існують в районах, округах і містах; у Швейцарії - в кантонах і громадах; у Польщі – в воєводствах і гмінах; в Німеччині - в громадах і містах; в Італії та Бельгії - в провінціях, комунах; в Данії, Норвегії, Швеції - у сільських та міських комунах тощо.

У Німеччині громади збирають «прямі» податки на професійну діяльність, землю, розваги, продаж алкоголю, податки на собак тощо. Більше 17% регулятивних податків німецьких територіальних громад зосереджені в місцевих бюджетах. Головним є податок на прибуток [3].

У Франції розподіл податкових надходжень відбувається протилежним чином: прибутковий податок повністю надходить до державного бюджету. Основна частина доходів федерального бюджету формується аналогічно: розмір податку на доходи фізичних осіб та податків і внесків за соціальне страхування перевищує 80% всіх доходів.

Франція демонструє найбільш централізовану модель бюджетних відносин з місцевими органами влади (разом з Нідерландами та Бельгією) серед країн Європейського Союзу.

Система прямих місцевих податків у Франції, які формують доходну частину місцевих бюджетів (житлові, професійні, земельні, транспортні податки, збори за прибирання вулиць тощо), на початку 1990-х років забезпечувала лише 35-40% витрат. У результаті децентралізації державного управління частка прямих податків у бюджетах місцевого самоврядування вже 2000-го року збільшилася до 60-65%. Тим не менш, Франція залишається в ряді країн, де наразі домінує централізована модель міжбюджетних відносин [4].

Канада певною мірою є прикладом децентралізованої федеральної держави, яка приділяє велику увагу усуненню відмінностей між провінціями. Останні мають широкі повноваження в сфері видатків та, на відміну від інших країн, їм надано суттєві повноваження в сфері збору податків. Крім того, центральні відрахування виступають на користь провінцій з низьким рівнем доходів, в результаті всі провінції мали однаковий рівень бюджетних ресурсів. Децентралізація в цій ситуації допомагає адаптувати соціальну політику до місцевих потреб, надаючи урядам провінцій доходи, достатні для підтримки єдиних стандартів державних послуг на однакових рівнях оподаткування [5].

У Японії місцеві податки відіграють значну роль. Вони забезпечують майже 35% всіх податкових надходжень в країні і становлять понад 70% дохідної частини місцевих бюджетів (прямі податки). Основні типи та граничні ставки місцевих податків юридично закріплені. До місцевих податків належать: дохідний податок, діловий податок, майно фізичних осіб, продаж, транспорт, акцизи на послуги (розміщення в закладах готельного господарства, купання в термальних джерелах тощо). Частка податкових надходжень до місцевих бюджетів різного рівня сильно відрізняється. Вони найбільші у великих містах і промислових муніципалітетах. Так, у бюджеті Токіо частка місцевих податків значно перевищує середньо українську і сягає 85% [6].

В Словаччині місцеві податки є факультативними, так як муніципалітети самостійно приймають рішення про доцільність застосування тих чи інших податків, визначають ставки податку, порядок нарахування та сплати, податкові пільги, тощо. До числа місцевих податків Словаччини відносять: податок на нерухомість; податок з власників собак; податок на використання громадського простору; податок за надання житла; податок з автоматів для продажу; податок з невигащних гральних автоматів; податок за в'їзд в історичну частину міста; податок з атомної установки.

Найбільш фіскально-ефективним серед місцевих податків у Словаччині є податок на нерухомість. Крім того, варто звернути на досить перспективний податок на використання громадського простору, який справляється за

тимчасове використання території населених пунктів (для проведення концертів, розміщення палаток, тощо). На даний податок припадає майже четверта частина доходів від місцевих податків. Ключовими статтями неподаткових надходжень місцевих бюджетів є доходи від комерційної діяльності, продажу землі, плата за ігрові місця та плата за утилізацію сміття [7].

Муніципалітети Словаччини є найбільш впливовими на місцевому рівні, оскільки володіють майном та землею, мають власний бюджет, який робить їх фінансово незалежними від уряду, можуть займатися підприємницькою діяльністю, приймають участь в міжнародному та транскордонному співробітництві.

Польський досвід, як доцільний варіант адміністративно-територіальної реформи, в Україні сприймається позитивно і є дуже спорідненим.

Власні доходи конкретного рівня місцевого самоврядування в Польщі складаються з податкових та неподаткових надходжень. Так, до бюджету гміни податкові надходження надходять від оподаткування нерухомості; сільськогосподарського податку; лісового податку; оподаткування транспортних засобів; оподаткування фізичних осіб; податку з власників собак; оподаткування спадщини і дарування; оподаткування цивільно-правових угод. Надходження від зборів включають гербовий збір; торговий збір; адміністративний збір; місцевий збір; експлуатаційний збір (збір на використання природних ресурсів); інші збори, що складають доходи гміни і встановлені окремим приписами [8, с. 14].

Водночас, рівень децентралізації в Польщі є нижчим, ніж у більшості країн Європи. Польські гміни все ще залежать від коштів центрального уряду, оскільки доходи місцевих органів управління становлять лише 17% від загального обсягу державних доходів. Система заохочення інвестицій задля створення нових робочих місць тільки на шляху побудови. Місцеві податки є обмеженими, і місцевій владі відмовлено в наданні права на ведення економічної діяльності в таких сферах, як купівля-продаж земельних ділянок [9].

Існує певна подібність стартових умов реформи в Польщі та Україні. Це викликає спокусу повною мірою використовувати польський досвід в

українських умовах. Проте не варто підкреслювати лише його позитивні риси, що включає в себе небезпеку повторення помилок польського уряду, а також запобігання жорсткості адаптації польського досвіду до українських реалій. Для адекватного використання польського інструментарію в проведенні адміністративної реформи, необхідно всебічно осмислити її, зрозумівши, які на питання польська реформа давала відповіді не могла дати відповіді, і які питання певною мірою унікальні для України. Польський досвід показує, що в сучасній Європі практично неможливо зробити державне управління ефективним без децентралізації. Таким чином, загальні принципи ефективної адміністративної реформи в будь-якій країні регіону будуть подібними. Водночас це не означає, що Україна може вільно і механічно використовувати польський досвід і наукові розробки в цій сфері. По-перше, масштаби завдань, які колись стояли перед Польщею, дещо відрізняються від того, чого Україна повинна досягти [10].

Розглянутий світовий досвід переконує, що не існує універсальних моделей і алгоритму вирішення питань децентралізації повноважень, власності та джерел фінансового забезпечення територіальних громад, якими б змогла скористатися в своїй практиці Україна. У цьому аспекті можна зробити такі узагальнюючі висновки:

- вагомою складовою та наслідком децентралізації є укрупнення низових територіальних громад;
- обов'язковим пріоритетом бюджетної децентралізації є розширення фінансової бази місцевих бюджетів;
- важливим є надання органам місцевого самоврядування тих повноважень і ресурсів, які б стимулювали більш ефективно здійснювати управлінську діяльність.

Список використаних джерел:

1. Черник І.Д. Платежі та збори як джерело місцевих бюджетів у європейських країнах. *Фінанси України*, 2009. №7. С. 71-73.

2. Європейська хартія місцевого самоврядування URL:
<http://conventions.coe.int/Treaty/EN/Treaties/PDF/Ukrainian/122-Ukrainian.pdf>
3. Гранберг А.Г. Основы региональной экономики: учебник для вузов. М.: ГУ ВШЭ, 2000. 495 с.
4. Дюран Э. В. Местные органы власти во Франции. М.: ИнтраТэк, 1996. 151 с.
5. Чебаненко О., Ковриженко Д. Взаємодія громадянського суспільства та влади на місцевому рівні. *Часопис Парламент*, 2008. №2. С. 26-40
6. Местное самоуправление в зарубежных странах (информационный обзор). Под общ. ред. Н.П. Медведева, А.И. Ракитова, А.Ю. Федорова, В.В. Бенкевича, С.И. Жупанова. М., 1994.
7. Степура В. В. Європейський досвід бюджетної децентралізації: проблеми та перспективи для України. *Вісник Східноукраїнського національного університету імені Володимира Даля*. 2015. № 4. С. 255–260.
8. Децентралізація влади на основі кращих іноземних практик та українських законодавчих ініціатив: матеріали інформаційного семінару. *Український інститут міжнародної політики*. 2015. 22 с.
9. Децентралізація влади: польські уроки для України URL:
https://antikor.com.ua/articles/38326-detsentralizatsija_vladi_poljsjki_uroki_dlja_ukrajini
10. Ткачук А. Хто такий префект? І навіщо він потрібен Україні? URL:
<http://www.spa.ukma.kiev.ua/konst/article.php/2007112313120650>